

tionem voventis. Declaratur hoc exemplo, juxta probabilem opinionem paulo ante insinuatam, quod emittens professionem in ordine Mendicantium intra annum novitiatus, non est vere religiosus, etiam jure antiquo; manet tamen obligatus voto simplici ad aliquam aliam religionem, ut jura statuunt. Nam, hoc non obstante, Angelus, verb. *Professio*, et Sylvester, verb. *Religio*, 3, q. 5, distinguendum putant quoad obligationem in conscientia; nam si ille habuit intentionem omnino determinatam obligandi se huic religioni, cum respectu illius, et non acceptetur obligatio, non tenebitur in conscientia ingredi aliam; at vero si habuit intentionem indefinitam obligandi se religioni prout potuerit, tunc tenebitur ingredi unam ex aliis. Sentiunt ergo, non obstante interpretatione juris fundata in præsumptione, adhuc esse integrum examinare intentionem voventis, et juxta illam de obligatione in conscientia judicare; sic ergo nos in præsentis casu dicendum existimamus. Et præterea addimus, in ordine ad contrahendum novum matrimonium mortuo conjuge, hoc censi impedimentum, non quidem dirimens, sed impediens ne licite fiat, ut constat ex dictis juribus. Est autem probabile hoc impedimentum, quatenus est ex ecclesiastico præcepto, obligare, etiamsi in re ipsa et in conscientia ibi non intervenit simplex votum castitatis, quia satis est quod in foro Ecclesiæ et juris interpretatione tale iudicetur, ut illud præceptum obliget, sicut sententia justa secundum allegata et probata obligat in conscientia, licet in re ipsa veritate non nitatur. Verum hoc etiam cum debita moderatione accipiendum censeo, videlicet, ut cum eadem proportionem censeo, procedat; videlicet si votum revera intercessit, quia cum illa intentione factum est, quam jus præsumit, tunc simpliciter in foro externo et interno impedire; quando vero revera in conscientia factum non fuit votum, quia de hoc Ecclesiæ constare non potest, obligare in conscientia ad abstinendum a matrimonio, ubicumque, sine scandalo et offensione Ecclesiæ, contrahi non posset; non obligare autem ubi res fuerit adeo occulta ut sine periculo talis offensionis matrimonium contrahi possit. Quia cum in re ipsa fundamentum impedimenti non existat, non potest majorem obligationem in conscientia inducere; quia nulla sententia, vel censura justa, ex sola præsumptione seu exteriori probatione amplius obligat, ut in tomo de Censuris latius tractavimus.

16. Objici vero potest contra dicta in hoc puncto, quia sequitur, etiam secluso jure positivo, posse ex sola intentione operantis professionem esse nullam, et nihilominus habere hunc effectum obligandi ad castitatem. Patet sequela, nam si quis profiteatur absque intentione profitendi, vel se tradendi monasterio, aut se obligandi ad obedientiam vel paupertatem, cum intentione autem vere vivendi castitatem, tunc professio erit nulla, utpote facta sine sufficienti intentione, et nihilominus contrahetur obligatio servandi castitatem; nam quoad hoc eadem est ratio de illo casu, quæ de alio proxime tractato ex jure positivo, quia in illo obligatio ad castitatem non oritur per se ex positivo jure, sed solum per accidens, ut sic dicam, tanquam a non impediente, vel non irritante votum; per se autem oritur ex intentione promittentis; sed in præsentis casu supponitur habere similem intentionem; ergo. Consequens autem videtur imprimis contra superius dicta; nam diximus professionem nullam ex natura rei esse ita nullam absolute et simpliciter, ut nullum moralem effectum producat; illa autem professio ex natura rei nulla est, cum sit ex defectu intentionis. Deinde videtur etiam illud consequens falsum, quia illæ duæ intentiones apparent repugnantes, et ideo neutra potest sortiri effectum; sicut e contrario, si quis profiteretur cum intentione profitendi, et non se obligandi ad castitatem, nihil faceret, neque obligationem ullam contraheret.

17. Respondeo ad objectionem concedendo sequelam, quam sufficienter probat ratio facta, et magis confirmabitur respondendo ad rationem in contrarium. Nam repugnantia cum superius dictis nulla est; agebamus enim de professione secundum ea quæ per se ad illa requiruntur; nam ea, quæ concomitanter adjungi possunt, sunt per accidens, et non cadunt sub scientiam; ita vero est in prædicto casu, nam professione existente nulla ex defectu intentionis, illi adjungitur intentio separatim (ut sic dicam) vivendi castitatem, quæ est mere concomitantia accidentaria; sicut quis etiam posset profiteri sine intentione profitendi, et cum intentione se obligandi ex voto ad peregrinationem, vel eleemosynam, quæ obligatio maneret quidem post illam professionem, non tamen proprie ex illa; ita enim fere est in prædicto casu; solum intercedit materialis quædam differentia: nam ibi promissio eleemosynæ est omnino distincta; hic autem promissio castitatis est veluti quædam pars

professionis, quæ ut sic valida non esset ex vi talis professionis, ex alia vero intentione concomitante accipit valorem, quia ex vi illius quasi separatim fit per modum cujusdam totius. Et quamvis in superiori casu explicato ex jure canonico idem quodammodo intercedere videatur, est tamen diversitas, nam in illo non deest intentio profitendi, et ex vi illius censetur esse validum castitatis votum, etiamsi professio alio ex capite nulla sit; tamen attente rem considerando, necesse est intentionem illam æquivalere duplici intentioni, scilicet, emittendi votum validum castitatis, sive ut partem professionis, sive per se ac separatim, ut ex superioribus constat, quæ intentio revera non est simpliciter necessaria ad profitendum, et ideo dici potest aliquo modo concomitans, tamen ex præsumptione juris talis esse declaratur.

18. Ad aliam vero rationem respondetur, illas duas intentiones non esse repugnantes, quod est per se manifestum, quia objecta sunt diversa, et non involvunt contrarietatem vel contradictionem, scilicet, fide et non vere profiteri, vere autem et non tantum fide castitatem vivere; nihil ergo obstat simul nolle profiteri, et vere promittere castitatem. Item non repugnat nolle castitatem ut partem professionis, velle autem illam solitarie, et ut quoddam totum. Non est autem simile, quod objiciebatur, si quis intendat profiteri, et non vivere castitatem, nam in his intentionibus est repugnantia, quia est intendere totum sine parte essentiali, et ideo illa intentio est inefficax tanquam de re impossibili. Quod sic amplius declaratur, distinguendo in professione traditionem a tribus votis. Posset ergo quis in eo casu intendere vere et ex animo se tradere, non tamen adjungere traditioni promissionem castitatis, vel etiam alias; aut potest velle ex una parte facere veram traditionem cum professione sufficienti ad statum religiosum, et non obligari ad castitatem. Hoc posterius dicimus involvere claram repugnantiam; et ideo si quis intelligat quid intendat, et velit, et nolit, impossibile est ut habeat simul talem intentionem, quia esset simul velle contraria cognita; si autem non intelligit quid velit, aut quid nomine professionis significetur, tunc eo ipso non obligatur, quia talis ignorantia causat involuntarium, ut in principio materiæ de voto in simili puncto declaravi. Illud autem prius non videtur involvere tantam repugnantiam, quia traditio est revera quid distinctum a professione, et quantum est

ex se, posset fieri sine illa, sicut in oblati fit quædam traditio religioni sine tribus votis, et in matrimonio fit traditio sine ulla promissione. Nihilominus tamen in prædicto casu illa traditio non maneret valida, quia non acceptaretur. Nam juxta institutionem Ecclesiæ non acceptatur traditio professionis, nisi ut vestita, et firmata tribus votis; in eo autem casu intenditur fieri sola et sine votis, et ideo non acceptatur, ideoque tota professio quoad omnem effectum invalida relinquitur; nam valor traditionis ex acceptance pendet. In nostro autem casu, promissio simplex castitatis, ut valida sit, non pendet ex acceptance, sed ex sola intentione voventis.

19. Ultimo addi solent alii casus, in quibus professio est nulla jure canonico, et aliquam relinquit obligationem. Unus est, quando quis suscipit habitum religionis, cum proposito mutandi vitam; nam ibi professio non tenet, et nihilominus relinquit obligationem simplicem et generalem assumendi statum religiosum, ut jura docent. Verumtamen eadem jura declarant ibi non intervenire professionem expressam, nec tacitam, et ideo casus non est ad rem, quia ibi non est professio apparens et nulla, sed omnino neque apparens est; et ideo si aliquis relinquitur effectus, non pertinet ad professionem veram, vel apparentem, sed ad aliud genus voti publici, ut ex superioribus constat, ubi hanc expositionem magis probavimus.

20. Idem dicendum censeo de alio casu indicato ab Angelo, ver. *Professio*, condit. 2; et Sylvest., *Religio*, 3, q. 14; et Navar., comment. 2, de Regularibus, n. 5, de illo qui proficitur religionem cum tribus votis substantialibus in manibus Episcopi; illa enim professio est nulla, et tamen relinquit obligationem servandi castitatem, vel alia vota, si emissa fuerunt. Verumtamen ille casus, quid sit de veritate ejus, non est ad rem de qua agimus, quia loquimur de professione facta in religione approbata, quæ saltem apparenter et in foro Ecclesiæ possit videri professio constitutiva status religiosi. Illa autem professio, de qua dicti auctores loquuntur, non est hujusmodi; unde æquivoce dicitur quid velit, aut quid nomine professionis significetur, tunc eo ipso non obligatur, quia talis ignorantia causat involuntarium, ut in principio materiæ de voto in simili puncto declaravi. Illud autem prius non videtur involvere tantam repugnantiam, quia traditio est revera quid distinctum a professione, et quantum est

defectum in sua specie (ut sic dicam), et ideo quamvis non valeat ad constituendum proprie religiosum, quia neque ad hoc fit, habere optime potest suos propios effectus, propter quos fit, si cum sufficienti voluntate et absque ignorantia fit. Quod ideo addo, quia si quis faceret talem actum, putans se facere illo modo veram professionem secundum aliquam regulam approbatam, putans Episcopum habere potestatem ad admittendam illam, tunc proprius dici posset illa professio nulla, ut nunc loquimur, et revera ex vi illius intentionis non relinqueret aliquam obligationem, quia esset sine sufficienti voluntate ratione deceptionis, qua interveniente, ille non intendit se obligare ad talia vota, nisi in statu vere religioso, et ideo cum hæc conditio obtenta non fuerit, obligatio oriri non potuit, nisi ponamus habuisse aliunde intentionem absolutam obligandi se, ut posset, juxta dicta in superiori puncto.

21. Ultimus casus addi potest ex Innocentio, in cap. *Porrectum*, de Regular., de professione facta in manibus ejus, qui non potest admittere ad religionem, quam dicit valere in vi voti simplicis religionis. Sed hic casus non est distinctus a præcedenti, nam quoad hoc eadem est ratio de Episcopo, et de quolibet alio, qui non habeat potestatem incorporandi alicui religioni approbatæ; et ideo si ex certa scientia ita facta est, illa nec apparens traditio aut professio est, sed sunt simplicia vota facta coram aliquo, quasi coram teste; si autem ex deceptione facta est, tunc erit putata professio, non tamen relinquet obligationem voti simplicis religionis, quia illud emissum non est, sed ad summum relinquere poterit simplicem obligationem votorum, quæ emissa fuerunt, si ex parte votantis intervenit sufficiens intentio, juxta proxime declarata.

CAPUT III.

AN ET QUOMODO LICEAT RELIGIOSUM STATUM RELINQUERE POST FACTAM PROFESSIONEM NULLAM.

1. *Suppositio prima.*—*Secunda.*—Supponendum est talem professionem non fuisse ratificatam, alioquin locum non habet hæc quæstio, nam ex quo talis professio rata est habita, valida jam est, et omnino servanda, juxta c. *Significatum*, de Irregular., et c. 1, eodem tit., in 6, cum similibus; imo etiam supponimus, qui sic professus est, nolle prio-

rem professionem invalidam ratam habere, quod licite posse facere, supposita nullitate prioris professionis, constat ex proxime dictis in super. cap.; et simpliciter affirmat Navarrus, in Comment., 4, de Regul., n. 75, ubi etiam ait juste quoad forum conscientiae posse talem personam relinquere habitum non incurrendo apostasiam, nec excommunicationem quoad illam forum. Et ratio est, quia talis professio non constituit religiosum (supponimus enim esse invalidam simpliciter, etiam quoad substantiam status religiosi); ergo non obligat per se ad perseverandum; ergo potest sic professus tuta conscientia relinquere habitum et statum, quia solum ex vi professionis et votorum potest ad hoc obligari, neque est aliqua lex naturalis aut divina, quæ in illo casu talem obligationem imponat; neque etiam est ulla lex ecclesiastica, nec fortasse esse potest, ut paulo inferius magis explicabitur.

2. *Corollarium.*—Ex quo fit consequenter ut possit talis persona, relicta religione, quemcumque statum assumere pro suo arbitratu, quantum est ex vi prioris professionis. Patet, quia ablata obligatione professionis, tam liber est sicut antea erat. Dico autem: Quantum est ex vi talis professionis, nam si aliunde ratione alicujus voti simplicis aliqua obligatio relinquatur, oportebit eum statum assumere, in quo tale votum non violetur, juxta dicta in ultimo puncto præcedentis capituli. Sicut etiam quando professio est valida quoad substantiam status religiosi, sine obligatione ad particularem religionem, potest quis licite relinquere religionis habitum, in qua professus est; non est tamen ei absolute liberum quemcumque statum assumere, sed inter religiosos, quem voluerit aut potuerit. Semper etiam loquimur per se, quia obligationes, quæ per accidens resultare possunt, non considerantur in scientia; tactæ autem sunt in præcedenti capite. Denique hic solum explicamus quid liceat, nam quid magis expediat, pertinet ad consilium, de quo constat ex genere suo consultius esse professionem illam ratam habere in eadem religione, vel saltem de novo emittre in alia æquali vel meliori. Quid autem horum, vel an quidpiam aliud tali personæ consulendum sit, prudentiæ opus est, circumstantiis consideratis.

3. *Difficultas præcipua est circa modum relinquendi religionem.*—*Professio invalida in foro Ecclesie, et valida apud Deum, est moraliter impossibilis; et licet detur, est servanda*

in conscientia, etc.—Posito ergo deliberato animo relinquendi religionem, hic præcipue inquirimus quomodo id faciendum sit; nam, ut aliquid simpliciter et omni ex parte licite fiat, non satis est quod substantia sit honesta, sed etiam oportet ut modo legitimo fiat; hunc ergo hic investigamus, et præcipue intendimus declarare decretum 19, de Regular., sess. 25, Concil. Trident. Præmittendum tamen ulterius est dupliciter posse professionem esse nullam, scilicet, vel in conscientia tantum et coram Deo, vel coram Deo et Ecclesia. Priori modo voco professionem nullam, quæ tam occultum habet defectum, ut coram Ecclesia probari non possit, sive hoc sit quia habuit causam mere internam, ut est defectus interioris consensus; sive quia, licet externa fuerit, a principio fuit occultissima, vel certe quia, licet aliquando probabilis fuerit, nunc jam mortui sunt testes, vel haberi non possunt. Denique quoties nullitas ita est occulta, ut non sit probabilis in judicio. E contrario vero quoties professio et in re nulla est, et defectus in judicio Ecclesie sufficienter probari potest, vocatur nulla coram Deo et Ecclesia. Non addimus autem tertium membrum, scilicet, professionem invalidam in foro Ecclesie, et validam apud Deum, quia talis professio et est moraliter impossibilis, et licet in aliquo casu fingatur, nullam difficultatem aut quæstionem habet in præsentem. Primum patet, quia semper professio publice et coram testibus fit, imo regulariter scripto consignata relinquatur, ut de illa semper constare possit, et ideo si in re ipsa et coram Deo habuit omnia necessaria ad valorem, poterit etiam in foro Ecclesie probari valida; maxime cum professio semper præsumatur valida in foro Ecclesie, quamdiu oppositum probatum non fuerit. Secundum patet, quia, licet fingi possit casus in quo professio valida coram Deo in foro Ecclesie probari non possit, vel quod sit valida, vel etiam quod facta fuerit, nihilominus qui illam emisit, tenetur in conscientia eam servare, nullumque dubium circa illam movere, quia ad hoc obligat jus ipsum divinum et naturale, nimirum, si personæ constet de valore professionis, nam si circa hoc erret vel dubius sit, operari tenebitur juxta conscientiam suam; nec potest tunc talis professio dici simpliciter valida apud Deum, sed talis qualis in conscientia fuit, atque adeo vel nulla si talis iudicetur ex conscientia probabilis, quamvis erronea, de qua practice ita judicandum est, sicut de qualibet professione nulla; vel potest

etiam esse dubia, de qua nonnulla major difficultas esse potest, quam in discursu capituli expediemus.

4. *Dubium speciale: an juramentum ipsius religiosi sufficiat ad probandam professionem esse nullam.*—Interrogabit vero aliquis (hoc enim ad ea, quæ dicemus, necessarium esse) quando professio nulla coram Deo desinat esse nulla in foro Ecclesie. Videtur enim hoc nunquam posse contingere secundum rectam rationem; nam etiam in foro Ecclesie credendum videtur ei, qui juramento confirmaverit, verbi gratia, se non habuisse intentionem profitendi, aut aliud simile impedimentum habuisse; nam cum hæc obligatio principaliter sit ad Deum, et pendeat ex voluntate hominis, videtur maxime pendere ex conscientia profitentis, ideoque fidem ei esse dandam, et permittendum ut juxta suam conscientiam operetur, argumento c. *De viduis*, 27, q. 1, ibi: *Nos autem nullum talibus laqueum debemus injicere, sed solum adhortatione præmii sempiterni, pœnasque proponere divini judicii, ut et nostra sit absoluta conscientia, et illarum pro se rationem Deo reddat intentio.* Unde saltem videbitur sufficere, quod valor professionis probari non possit, seu (quod perinde est) quod in judicio Ecclesie positive non probetur, causam nullitatis, quæ allegatur, falsam esse, quamvis etiam nec positive probetur sufficienter illam veram esse, sed solo testimonio, vel etiam juramento ipsius profitentis; quod potest confirmari ex c. 1, de His quæ vi; ubi in simili causa Pontifex respondet feminam quamdam, quæ religionem professa fuerat, et nullitatem prætendebat, tunc fuisse cogendam ad permanendum, cum contra eam probatum fuisset, vel metum non intercessisse, vel postea eandem professionem ratam habuisse. Ad idem facere potest c. *Mulier*, de Jurejuran., ibi: *Sed suæ conscientie potius relinquendum est.*

5. *Quid dicendum de conjuge jurante non consensisse interius.*—Nihilominus certum est, in hoc non esse credendum ipsi religioso, etiamsi testimonium suum tanquam certum juramento confirmet, nisi aliunde interveniat sufficiens probatio. Ita expresse cautum est in cap. *Vidua*, de Regul., ibi: *Velit, nolit, sanctionis habitum ulterius debet habere, licet sacramento firmare velit, eo tenore velamen sibi imposuisse, ut deponere possit, ubi Panormitanus et alii advertunt juramentum, in his etiam quæ pendent ex conscientia, et actu proprio interno, non admitti, ubi in exteriori actu*